

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ

У статті проаналізовано стан та основні проблеми спрощеної системи оподаткування. Авторами розглянуто проекти щодо реформування. З урахуванням поточних проблем, головних завдань та пріоритетів спрощеної системи оподаткування окреслено напрямки та механізми щодо її реформування.

The state and key problems of simplified taxation system are analyzed in the article. Author examined a reform projects. Considering the current problems, main objectives and priorities of the simplified tax system directions and mechanisms of reform are outlined by the author.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування. У зв'язку з цим, а також з метою реалізації державної політики з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки було прийнято Указ Президента України від 3 липня 1998 р. «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва», яким запроваджено справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва [1].

Невеликий період діяльності цієї системи цілком себе виправдав економічно і лише непослідовність у її застосуванні, спроби розмити основні переваги спрощених схем не дозволяють досягти вирішального прориву в згортанні тіньового сектора в малому й особливо в середньому бізнесі.

Спрощена система оподаткування все ще залишається предметом дискусій між Міністерством фінансів, Радою підприємців та декількома парламентськими групами. Міністерство фінансів вважає, що спрощена система оподаткування у тому вигляді, що є зараз, створює можливості для ухилення від сплати податків. Рада підприємців переконана, що скасування системи є серйозним погіршенням бізнес-клімату для малих підприємців, а намагання Міністерства фінансів встановити більш жорсткі правила спрощеного обліку і оподаткування завдають малим підприємцям шкоди, що більша за переваги, отримані від примусу бізнес-структур, що працюють нечесно, дотримуватися законів.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідженнями даної проблеми на сучасному етапі займаються, зокрема, такі українські науковці, як Я. Я. Азаров, В. Биковець, Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. Я. Кужель, С. С. Оверчук, С. Л. Тигипко, Т. І. Єфіменко, С. І. Юрій, Ф. О. Ярошенко та інші.

Віддаючи належне науковим працям учених, слід зауважити, що на сьогодні значимість їх здобутків зумовлює необхідність розширення та поглиблення наукових досліджень у цій області.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз використання податкових інструментів для спрощеної системи оподаткування, оцінка реакції малого бізнесу (на внесення змін у систему оподаткування), а також розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Виділення невирішених раніше частини загальної проблеми. З кожним роком

реальні доходи бюджету від єдиного податку знижуються.

За цей час зростання індексу споживчих цін та мінімальної зарплати звузило реальні обороти платників єдиного податку, що вказує на низьку фіскальну ефективність.

Значна частина підприємців, які застосовують спрощену систему оподаткування, мінімізують оподаткування власного доходу або є учасниками схем ухилення від сплати податків.

Мінімізація податкових зобов'язань спостерігається через:

- перенесення компанією, що застосовує загальну систему оподаткування, прибутку, який є джерелом сплати податку на прибуток, та об'єкта оподаткування ПДВ на платника єдиного податку, який не сплачує ці податки;
- виписку фіктивних податкових накладних або реалізацію товарів за завищеними цінами для штучного збільшення нарахованого ПДВ, який «дружня структура» зарахує до податкового кредиту і буде вимагати його відшкодування з бюджету;
- мінімізацію оподаткування доходів окремих категорій робітників та сплати роботодавцями внесків до пенсійного та соціальних фондів;
- використання спрощеної системи оподаткування у непритаманних для неї сферах;
- мінімізацію податкових зобов'язань осіб, які займаються високоприбутковою діяльністю.

Податковий кодекс надав достатньо інструментів для очищення спрощеної системи оподаткування від суб'єктів підприємницької діяльності, які займаються мінімізацією оподаткування, спровокувавши при цьому конфлікт між підприємцями та урядом.

Конфлікт інтересів наочно проілюстрував відсутність системності у проведенні податкових реформ. Складна економічна ситуація, яка склалася останніми роками в Україні, була значно обтяжена кризовими явищами 2008-2009 рр. Колосальний дефіцит бюджету змушує уряд проводити жорстку фіскальну політику. Намагаючись зробити наслідки економічних реформ на першому етапі менш відчутними, уряд, розробляючи Податковий кодекс, відмовився від підвищення ключових ставок податків і навіть задекларував їх зменшення.

Для мобілізації додаткового обсягу коштів зроблено акцент на боротьбі з мінімізацією оподаткування, що серед іншого визначило достатньо жорстку позицію стосовно існування спрощеної системи оподаткування.

Немає сенсу заперечувати, що значна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, які є платниками єдиного податку, займається мінімізацією оподаткування та ухиляється від сплати податків. Масштаби бюджетних втрат від цих негативних явищ доволі відчутні.

Інша річ, що для подолання проблеми вибирається найнесприятливіший для бізнесу і найменш ефективний для країни шлях.

Максимально звузивши ареал застосування спрощеної системи оподаткування, можна позбутися і проблем, пов'язаних з нею, але такий підхід – це не спроба розв'язати проблему, а намагання її позбутися.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виконуючи конкретні завдання по зниженню адміністративних бар'єрів і розвитку підприємництва, відображені в Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки, державою проводиться низка заходів, які направлено на дерегуляцію ведення бізнесу, головне завдання якої – забезпечення нормальних умов існування бізнесу [2]. Допомога малим підприємцям від держави повинна полягати в тому, щоб не заважати працювати, створити комфортні умови, забезпечити легкий доступ до кредитних ресурсів.

Починаючи з кінця 2010 року, в цьому напрямі зроблено значні кроки: спрощено процес ліцензування, встановлено необмежений термін дії більшості ліцензій, відмінено ліцензування третини видів діяльності та спрощено процедуру отримання дозволів.

Використається принцип «мовчазної згоди», коли підприємець отримує право на

ведення бізнесу, якщо документи подані в повному обсязі, навіть, якщо чиновник по певним причинам затягує видачу дозвільних документів.

Для виготовлення друку і штампів більше не потрібний дозвіл Міністерства внутрішніх справ, відмінено й обов'язкові голограми (раніше існували 453 види різноманітних пластикових талонів, бланків строгої звітності з голограмами). Це сприятливо позначиться на зниженні фінансового навантаження і економії часу підприємців.

Проводиться робота над спрощенням процедур виходу з бізнесу (законопроектом, який схвалений урядом, передбачений граничний термін проходження процедур закриття: для підприємців – 3 місяці, для юридичних осіб – 6 місяців).

Третій напрям дерегуляції – це проведення регуляторної реформи. Саме зараз відповідно до Закону України «Про прискорення перегляду регуляторних актів, прийнятих органами і посадовими особами місцевого самоврядування» [3] переглядаються на відповідність принципам державної регуляторної політики всі рішення органів місцевого самоврядування, прийнятих за 20 років незалежності. Це рішення стосується місцевих податків і зборів, видачі дозволів на об'єкти торгівлі, правил забудови населених пунктів, розміщення зовнішньої реклами, встановлення тарифів.

Потрібно зупинитися ще на одному важливому напрямі – це податкова реформа. Як до, так і після ухвалення Податкового кодексу України питання, що пов'язані з розвитком інституту малого підприємництва, удосконаленням законодавства регулюючого його розвиток, залишаються актуальними.

З ухваленням Податкового Кодексу України вже зроблені перші кроки, направлені на стимулювання малого і середнього бізнесу, що викликало неоднозначні оцінки, особливо серед суб'єктів малого бізнесу. Багато експертів пророкували закриття дрібного бізнесу, відхід «в тінь».

Слід відмітити, що після закінчення 3-х місяців поточного року, в Одеському регіоні ніякого істотного зниження кількісних показників реєстрації нових суб'єктів підприємницької діяльності не відбулося.

Податковим кодексом вперше за роки незалежності введено таке поняття, як податкові канікули для суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб, що передбачають на період з 1 квітня 2011 року до 1 січня 2016 року пільгове оподаткування для платників податку на прибуток за умови відповідності встановленим критеріям.

До кінця першого півріччя органам державної податкової служби заборонено проведення фактичних перевірок суб'єктів господарської діяльності – фізичних осіб.

Крім того, ухвалено рішення в 2011 році на 30 % зменшити кількість планових документальних перевірок. Відносно «надкритикованої» норми Податкового кодексу, по якій юридичним особам не дозволено відносити на витрати кошти, сплачені фізичним особам-підприємцям, то, по прогнозах Державної податкової служби України, з числа підприємців, які вибрали спрощену систему оподаткування, припинять свою діяльність ті, хто були задіяні в схемах мінімізації податків.

З 1 мільйона 100 тисяч підприємців, які сьогодні працюють в Україні по спрощеній системі оподаткування, 700 тисяч не мали відносин з підприємствами – юридичними особами. З останніх же 400 тисяч, 170 тисяч є найнятими робітниками і зареєстровані платниками єдиного податку виключно в цілях економії витрат працедавця.

Найчастіше така схема використовується в роздрібній торгівлі, а також в наданні послуг з бухгалтерського обліку, аудиту, консалтингу.

Інші 230 тисяч підприємців, які працювали легально і не використовували схем мінімізації, можуть залишатися на спрощеній системі оподаткування або вибрати для себе альтернативну систему оподаткування.

Слід також відзначити, що Державною податковою службою України не фіксується скорочення кількості представників малого бізнесу. По даним на 1 січня 2010 року в Україні було зареєстровано 2 мільйони 650 тисяч підприємців. На 1 січня 2011 року – 2 мільйони 700 тисяч [4].

По Одеській області, за станом на 01.04.2011 року, на податковому обліку знаходилося 147676 суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. З них, на загальній системі оподаткування – 66 292, на єдиному податку – 63 928, на фіксованому податку – 17 456.

До зведеного бюджету суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами сплачені податків в сумі більше 92 мільйонів гривень (6,9 % питомої ваги від загальної суми надходжень до зведеного бюджету), зокрема, майже 81 мільйон до місцевого бюджету (9,75 % питомої ваги від загальної суми надходжень до місцевого бюджету).

Крім того, на 1 січня 2011 року на спрощеній системі оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб по Одеській області нараховувалося 10675 підприємств. Застосувати спрощену систему оподаткування на 2011 рік виявили бажання 9312 підприємств – юридичних осіб [5].

З часу введення спрощеної системи оподаткування відбулося зростання кількості платників єдиного податку майже в 14 разів та надходжень до бюджету від сплати єдиного податку в 32 рази. Більш того, суб'єкти – «спрощенці» створили понад 1,2 млн. робочих місць і в 2009 році частка зайнятих у суб'єктів малого підприємництва – «спрощенців» в загальній кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємництва склала майже 40% [6]. Але ще з 2001 року простежується зниження темпів росту цих показників, що вказує на необхідність стимулювання і підтримки малого підприємництва. З часу впровадження спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, обліку і звітності до Указу № 727/98 не вносилося змін щодо критеріїв переходу на цю систему, хоча вони є застарілими і потребують перегляду, враховуючи зміни таких макроекономічних показників, як інфляція (середній рівень з 1998 року по 2010 рік становить 115 %), мінімальна заробітна плата (з 1998 року по 2011 рік зросла з 45 грн. до 941 грн., або в 21 раз), курс валют (зріс з 225 грн. за 100 доларів у 1998 році до 795 грн. у 2011 році тобто у 3,5 раз) та інші протягом 1998 – 2011 років.

Податковим кодексом України введено норми, які не поліпшують бізнес-клімат в країні. Прикладом анти-підприємницької спрямованості Кодексу є стаття 184 «Анулювання реєстрації платника податку» [7]. Практика її застосування така – використовуючи пункти «г., і.» цієї статті, податкова інспекція анулює реєстрацію як платника податку на додану вартість суб'єктів підприємницької діяльності, які не мають відповідних обсягів реалізації за попередній період, а також і тих, які у зв'язку з реконструкцією основних засобів вимушені були припинити відвантаження продукції або надання послуг.

Як наслідок анулювання реєстрації податку на додану вартість до підприємств застосовується пункт 184.7, відповідно до якого, платник податку на додану вартість зобов'язаний визнати умовним постачання необоротних активів, при придбанні яких суми податку на додану вартість були включені в податковий кредит і нарахувати податкові зобов'язання, виходячи із звичайної ціни відповідних товарів і необоротних активів.

Таким чином, підприємство, що здійснює широкомасштабні інвестиції в оновлення основних засобів та інших активів, устаткування, обладнання і матеріалів з податком на додану вартість, ще до запуску виробництва позбавляється частини інвестицій (у формі вже сплаченого податку на додану вартість), що у свою чергу можна розглядати як податок на інвестиції.

Окремої уваги заслуговує вплив змін податкового законодавства на розвиток страховиків. Страховий ринок України протягом останніх 6 років динамічно розвивався. Так, за період з 2005 по 2008 г.г. об'єми чистих зібраних премій збільшилися більш, ніж в 2 рази і склали 15 982 млн. грн. Таке стрімке зростання страхових зборів на ринку було обумовлене динамічним розвитком економіки України, доступністю кредитних ресурсів як для фізичних, так і для юридичних осіб. Проте світова фінансова криза привела до дефіциту ліквідності і як лакмусовий папір проявила проблеми, які властиві більшості страхових компаній України: безконтрольний набір страхових ризиків в портфель, незбалансованість страхового портфеля, високий рівень комісійної винагороди, витрат на ведення справи, відсутність привабливих

фінансових інструментів для розміщення страхових резервів і т. д.

Фінансова криза змусила багато страхових компаній переглянути параметри оцінки ефективності діяльності представництв і філій. Якщо раніше до 2009 р. основним показником ефективності і розвитку був обсяг зборів страхових премій, то зараз розмір чистого прибутку.

Так, в 2009 р., АСК «Українська страхова група» закрила близько 90 філій. Даний процес оцінки ефективності роботи підрозділів продовжується і сьогодні. До кінця 2011 р. «Українська пожежно-страхова компанія» закриє 29 представництв і філій. Закриття філій веде до скорочення штатних співробітників і збільшення армії страхових агентів.

Станом на 01.01.2011 за даними Ліги страхових організацій України на вітчизняному ринку страхування працює 35–40 тис. страхових агентів, з яких по страхуванню життя – майже 27 тис. осіб (з них 67% обирають спрощену систему оподаткування).

Проте у зв'язку з набуттям чинності Податкового кодексу страховим агентам, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, доведеться реорганізуватися, вибрати іншу систему оподаткування.

Згідно ст.139.1.12 витрати, здійснені у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) і інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи – підприємця, що сплачує єдиний податок, не враховуються при визначенні прибутку оподаткування.

В представленій концепції реформування спрощеної системи оподаткування, виключена можливість спрощеного оподаткування у сфері фінансового посередництва, а також страхових (перестраховочних) брокерів.

Таким чином, на нашу думку, знищується база розвитку інституту незалежних страхових посередників. Причиною таких жорстких заходів з боку держави є боротьба з «схемним страхуванням», «тіньовими доходами». Безумовно, не можна заперечувати той факт, що деякі компанії використовують спрощену систему оподаткування для «оптимізації витрат».

Проте для більшості людей, які вибирають дану систему оподаткування, це єдине джерело існування. В умовах кризи спрощена система оподаткування в деякій мірі стимулювала прихід в сектор страхування колишніх безробітних, зокрема скорочених штатних співробітників страхових компаній, а також молоді. Сьогодні ці люди будуть вимушені шукати інші шляхи легально заробляти на життя.

Не можна заперечувати і той факт, що в Податковому кодексі є і ряд позитивних змін. Ключовим з них для страхових компаній – перехід на загальну систему оподаткування, яка буде вигідна гравцям ринку, оскільки податок платитиметься лише в тому випадку, якщо компанія матиме прибуток. З іншого боку, адміністрування податку ускладниться, що спричинить додаткові витрати компаній. Крім того, виникнуть складнощі при оподаткуванні резервів страхових компаній, які не властиві ні одному іншому ринку і є продуктом актуарних розрахунків. Відповідно, збільшення витрат на адміністрування в черговий раз підніме питання ефективності витрат страхових компаній.

Сьогодні адміністративні витрати – це ключовий параметр на ринку, за рахунок якого можна конкурувати, не змінюючи тарифів. Тому, зниження власних витрат компаній стане ще актуальнішим питанням найближчим часом. Ще однією важливою перевагою нової системи оподаткування стане те, що перехід страхової індустрії на загальне оподаткування повинен зробити схемні операції на ринку нерентабельними. Відповідно, багато в чому прийнятий Податковий кодекс сприятиме тому, що страховий ринок стане більш стандартним, класичним і прозорим.

З метою вдосконалення спрощеної системи різними представниками влади та підприємництва пропонуються деякі концепції, проекти, але досі жодну з них не прийнято за основу майбутніх змін.

Вважаємо, що під час розробки концепції удосконалення спрощеної системи оподаткування необхідно враховувати позитивний досвід розвинених країн і застосувати (втїлити в концепції) такі методи: диференційовані ставки, надання пільг при реінвестуванні

прибутку, застосування гнучкої амортизації, спрощення обліку і звітності [8]. З огляду на ситуацію, що склалася, та необхідність вдосконалення цієї системи, а також на підставі проаналізованого зарубіжного досвіду (щодо стимулювання малого підприємництва через податкові важелі) та існуючих концепцій, пропонуються (дослідник М. О. Слатвінська) власні концептуальні підходи до вдосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва. Встановлено, що ставки податку мають різнитися в залежності від місцезнаходження, кількості населення та сфери діяльності.

Стосовно окремих видів діяльності, то опираючись на проведений аналіз основних показників діяльності юридичних осіб за ставкою 6 % та 10 % за галузями економіки, вважаємо за необхідне стимулювати сфери матеріального виробництва, сільського господарства і застосовувати при їх оподаткуванні понижені ставки – 3% та 5%. Що стосується кількості найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва юридичних осіб – «спрощенців», то варто залишити цей критерій в межах до 50 осіб.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва:

1. Фізичних осіб 1 категорії – самозайнятих, що працюють без найманих робітників та мають граничний обсяг виручки від реалізації за рік не більше 530 мінімальних заробітних плат.
2. Фізичних осіб 2 категорії – підприємців у трудових відносинах з якими, разом з членами їх сімей, перебуває не більше, ніж 5 осіб одночасно та обсяг виручки збільшується на 212 розмірів мінімальних заробітних плат на кожного найманого працівника та у яких граничний обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1272 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.
3. Фізичних осіб 3 категорії – у трудових відносинах з якими перебуває не більше 10 осіб (включаючи членів їх сімей) та обсяг виручки збільшується на 212 розмірів мінімальних заробітних плат на кожного найманого працівника, та у яких граничний обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 2332 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.
4. Юридичних осіб у яких обсяги реалізації за останні чотири календарні місяці становлять не більше 5 000 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня податкового (звітного) року. Базою оподаткування встановлено виручку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Ставки диференціюються в залежності від видів діяльності та територіальної ознаки, зі стимулюванням матеріального виробництва і сільського господарства, а також зі стимулюванням територій з кількістю населення менше 150 тис. осіб та високим рівнем безробіття населення:

Для фізичних осіб 1 категорії в межах від 5 % до 10 % мінімальної заробітної плати, з мінімальною ставкою в сфері матеріального виробництва, сільського господарства, а також для фізичних осіб, які працюють на територіях з кількістю населення до 150 тис. осіб.

Для фізичних осіб 2 категорії в межах від 20 % до 50 % мінімальної заробітної плати, з мінімальною ставкою в сфері матеріального виробництва, сільського господарства, а також для фізичних осіб, які працюють на територіях з кількістю населення до 150 тис. осіб.

Для фізичних осіб 3 категорії в межах від 60 % до 100 % мінімальної заробітної плати, з мінімальною ставкою в сфері матеріального виробництва, сільського господарства, а також для фізичних осіб, які працюють на територіях з кількістю населення до 150 тис. осіб.

Для юридичних осіб: ставки 3% і 5% виручки від реалізації в разі здійснення діяльності в сфері матеріального виробництва, чи сільського господарства, або у випадку здійснення діяльності на території з кількістю населення до 150 тис. осіб; ставки 6 % і 10 % виручки від реалізації для всіх інших видів діяльності, крім недозволених в цій концепції, та територій.

Дія спрощеної системи оподаткування не поширюється на суб'єктів малого підприємництва, які здійснюють діяльність в сфері: торгівлі лікєро-горілчаними та тютюновими виробами, пально-мастильними матеріалами; провадять діяльність у сфері грального бізнесу; є виробниками підакцизних товарів, провадять господарську діяльність, пов'язану з експортом, імпортом, оптовим та роздрібним продажем підакцизних товарів; здійснюють діяльність з перепродажу предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату; суб'єктів господарювання, які провадять діяльність у сфері фінансового посередництва, банки; здійснюють видобуток та реалізацію корисних копалин; здійснюють видобуток та виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення; оптову, роздрібну торгівлю промисловими виробами з дорогоцінних металів, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»; суб'єкти підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам – учасникам і засновникам зазначених суб'єктів та, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищують 25% (крім суб'єктів малого підприємництва, які надають житлово-комунальні послуги); страхові (перестрахові) брокери, (крім страхових агентів), суб'єкти господарювання, які проводять діяльність у сфері фінансового посередництва, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи; реєстратори цінних паперів.

На нашу думку, перелік податків, зборів, обов'язкових платежів, в рахунок яких сплачується єдиний податок, необхідно залишити у вигляді, який надано у підрозділі 8 Податкового кодексу, доповнивши його єдиним соціальним внеском.

Необхідною умовою подальшого розвитку суб'єктів малого підприємництва є надання їм можливості з власного бажання реєструватися платниками ПДВ, задля співпраці з підприємствами на загальній системі оподаткування (зловживань, що виникали у зв'язку з цим, можна уникнути визначивши обсяги допустимих операцій за рік чи відсоток таких операцій в загальних обсягах по підприємству). А також надати можливість підприємствам, платникам податку на прибуток відображати у своїх валових витратах операції здійснені з платниками єдиного податку, знищивши бар'єри на шляху розвитку малого підприємництва.

Вважаємо, що на сьогодні задля зменшення бар'єрів на шляху діяльності малого підприємництва необхідно запровадити систему автоматичної пролонгації права застосування спрощеної системи оподаткування за результатами річного звіту про результати діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, та при цьому підвищити відповідальність за недотримання вимог.

Застосування вище вказаних критеріїв надасть можливість стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва – як юридичних, так і фізичних осіб. На даному підґрунті відбуватиметься стимулювання підприємництва до нарощування кількості найманих працівників, бо даними критеріями не передбачено сплати 50% за кожну особу, як в даному діючому Указі. Такі кроки, крім стимулювання малого підприємництва, нададуть можливість досягнення соціально-економічного ефекту шляхом зменшення кількості безробітних і виплат по безробіттю та збереження, і подальше зростання надходжень в бюджет від платників єдиного податку. Розрахувавши ефект держави від впровадження таких пропозицій, було отримано суму, яка складає більше 423 млн. грн., тобто, не зважаючи на зниження надходжень до бюджету, ефективність даної системи є безспірною.

Відносно страхового ринку, вважаємо, що страхові агенти і консультанти, страхові брокери, сюрвейери і аджастери: фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, з якими страхові компанії працюють не один рік, а річний дохід яких не перевищує 300 тис. грн., а також юридичні особи, що відповідають вимогам, встановленим концепцією для юридичних осіб-платників податку відповідно до запропонованої спрощеної системи оподаткування, заслуговують того, щоб залишитися на цій системі. Такої ж думки

дотримується керівництво Ліги страхових організацій України, яка підготувала свої зміни до Податкового кодексу, які будуть розглянуті при підготовці законопроектів по внесенню змін. У своїх пропозиціях Ліга виступає за надання пільг для договорів медичного страхування, оподаткування виплат юридичним особам нерезидентам, а також надання можливості страховим агентам працювати по спрощеній системі.

Підтримуючи позицію Кабінету Міністрів про необхідність боротьби зі схемами по відході від оподаткування, необхідно враховувати, що існують інші менш радикальні методи. Так, наприклад, ЛСОУ ініціювала внесення змін до ухвали Кабінету Міністрів № 1523 «Про порядок здійснення діяльності страховими посередниками» від 18 грудня 1996 року, розпорядження Держфінпослуг по проведенню навчання і ведення реєстру страхових агентів, аджастерів, сюрвейерів і аварійних комісарів. Діяльність страхових агентів потребує впорядкування, проте не у фіскальній частині, а, наприклад, у веденні реєстру суб'єктів ринку. Щоб не допустити використання страхових агентів в оптимізаційних схемах, необхідно зменшити допустимий річний оборот для фізичної особи-агента на єдиному податку, не забороняти взагалі знаходитись на спрощеній системі оподаткування.

Правда, одночасно із збереженням спрощеної системи оподаткування для агентів доведеться також добиватися і збереження можливості відносити на валові витрати, що пов'язані з операціями платників єдиного податку.

Саме ланцюжок «держава – страховик – страховий агент, брокер» сприятиме подальшому розвитку страхового ринку України і відновленню довіри населення до страхування, що, врешті-решт, приведе до прискорення цивілізованого розвитку страхового ринку. Тому так необхідним на сьогоднішній день є підтримка держави в розвитку вказаних напрямів діяльності.

Створити юридичну особу більшість громадян не зможуть через відсутність досвіду, управлінських навичок і, звичайно ж, фінансових можливостей.

Закриття СПД і перехід на цивільно-правовий договір із страховою компанією також має ряд «негативних моментів». Після введення Податкового кодексу страхові компанії вимушені будуть стати податковими агентами і утримувати з комісійної винагороди своїх агентів 15% прибуткового податку, оскільки не всі зможуть стати юридичною особою і отримувати комісійну винагороду на розрахунковий рахунок підприємства.

Крім того, загальна сума комісійної винагороди, виплаченої страховим агентам по цивільно-правових договорах, входить до складу бази оподаткування Єдиного соціального страхового внеску, розмір якого в середньому складає 36-37%. Це, у свою чергу, веде до збільшення податкового навантаження на страхову компанію, зростанню витрат на ведення справи, зниженню прибутковості страхової діяльності.

Виходів з ситуації, що склалася, два: збільшення вартості страхової послуги або часткова відмова від роботи із страховими посередниками.

Проте, вважаємо, що на шляху виходу з кризи компанії не зважаться напружувати ціни на страховки, навіть у разі значного зростання витрат. На збільшення цін зважаться далеко не всі, а тільки найстабільніші і успішніші компанії. Але навіть вони шукатимуть компроміс між збільшенням вартості продукту і зменшенням агентської комісії. На падаючому страховому ринку конкуренція за клієнта посилюється і відлякувати його ціновою політикою буде тільки на шкоду собі. У існуючих умовах вірогідніший перерозподіл винагороди для посередників.

У таких умовах далеко не кожен страховик піде на укладення агентських договорів з фізичними особами: йому набагато простіше буде укласти договір на представлення посередницьких послуг з юридичною особою, страховим брокером.

Соціально-економічні наслідки таких кроків будуть украй негативні – страхові агенти поповнять армію безробітних осіб.

Для держави, яка ще не вийшла з економічної кризи, не провела до кінця реформи у

сфері модернізації основних галузей промисловості, не створила нові робочі місця, це украй негативно позначиться на рівні відновлення і розвитку всього сектору страхування в цілому.

Висновки і перспективи подальших розробок.

По результатам дослідження зроблено такі висновки:

1. Спрощена система оподаткування винесена із рамок Податкового кодексу і до цього часу є предметом дискусій.
2. Податкова реформа має бути спрямована на удосконалення спрощеної системи оподаткування та очищення від громадян-підприємців, які нею зловживають, а не на її фактичну ліквідацію. Спрощена система має численні проблеми і це свідчить не про неефективність ідеї, а про те, що гарна ідея застосовується неефективно.
3. Наслідком ухвалення окремих норм Податкового кодексу стало різке погіршення інвестиційного клімату в країні. Конкурентоспроможність України у сфері залучення іноземних і національних інвесторів, яка і до цього «епохального» документу не витримувала ніякої критики, знизилася на стільки, що всупереч гучним заявам керівництва країни, Україна, втратила всяку інвестиційну привабливість.
4. Податковий кодекс з урахуванням прийнятих до нього змін ставить під загрозу перспективи розвитку страхового посередництва, він ускладнює розвиток страхового ринку і можливо приведе до зростання комісійної винагороди страхових агентів.
5. Приймати рішення стосовно спрощеної системи оподаткування можна лише після детального аналізу суті проблеми та усіх можливих альтернатив. Необхідним є гармонізація інтересів бізнесу, уряду та пересічних громадян.
6. Пропонувати локальні правки до Податкового Кодексу, що діє, є безперспективним, оскільки практика ухвалення Податкового Кодексу показала нездатність чиновників, що лобювали Податковий Кодекс, сприяти створенню сприятливого економічного клімату в Україні і до конструктивного діалогу.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=727%2F98>.
2. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
3. Закон України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами і посадовими особами місцевого самоврядування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
4. Державна податкова інспекція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index>.
5. Державна податкова інспекція в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nalog-od.com/infdpa.htm>.
6. Довідка про стан розвитку малого та середнього підприємництва в Україні у 2009р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radakmu.org.ua/uk/analitdovidka/3408.html>.
7. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
8. Забезпечення сталого розвитку економіки на макро- та макрорівнях: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 12-13 лютого 2011 р.). – Одеса: ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2011. – 124 с.